

Det danske historiske bibliografiske system. I anledning af at endnu et hul er blevet plomberet

Erik Nørr

Fortid og Nutid april 1995, s. 55–64.

I anledning af udgivelsen i 1993 af Dansk historisk Bibliografi 1970–1973 giver Erik Nørr en oversigt over dansk historisk bibliografi og dens udvikling med hensyn til både den emnemæssige og den tidsmæssige dækning. Udviklingen bliver set i relation til forholdene i det øvrige Norden og Slesvig-Holsten. Oversigten rundes af med nogle historikerønsker til fremtiden.

Erik Nørr, f. 1944, dr.phil., arkivar ved Landsarkivet for Sjælland m.m.

En af de vigtigste bøger, der udkom i 1993 inden for dansk historie, er Ann R. Welling og Erland Kolding Nielsens *Dansk historisk Bibliografi 1970–1973 I–II*, udgivet af Den danske historiske Forening og Det kongelige Bibliotek. Da værket på det nærmeste er udgivet i dybeste hemmelighed (det er ikke blevet markedsført på sædvanlig vis), og da prisen for det er delvis prohibitiv for dets udbredelse (750 kr.), vil jeg gerne slå på stortromme for de to bind, ikke så meget for deres egen skyld som for det bibliografiske system i det hele taget.

Det er nærmest katastrofalt for dansk historisk forskning, at man ikke råder over en tidsmæssigt dækkende historisk bibliografi. Det betyder enten, at historikerne skriver på grundlag af et for dårligt overblik over den tidligere forskning, eller at der bruges store resurser på det sisyfosagtige arbejde gentagne gange at gennemgå en række nødløsninger (bogfortegnelser, tidsskriftindekser, anmeldelsesindekser, specialbibliografier m.v.). Problemet bliver mere og mere udtalt, da historieforskningen i de seneste årtier nærmest er eksploderet både på centralt og lokalt plan. De pro-

fessionelle historikers antal er mangedoblet siden 1960'erne, og hertil kommer, at det lokalhistoriske arbejde er blevet en folkebevægelse, hvilket har fået mange til at fatte pennen. Lettere adgang til publicering forårsaget af computerteknik og etablering af en række nye tidsskrifter og årbøger har yderligere intensiveret historieskrivningen. Der vil allerede nu kunne findes eksempler på, at samme historie skrives to gange (hvor man ville have kunnet nøjes med at henviser). Ofte vil vigtige artikler og bøger savnes i historikers litteraturfortegnelser, simpelthen fordi de ikke orkede at gennemse litteraturen ordentligt. Diskussionen i de sidste par numre af *Fortid og Nutid* om historikernes festskriftartikler¹ giver et godt indtryk af det bibliografiske problem. Havde vi haft en dækkende og ajourført historisk bibliografi, havde festskrifternes artikler ikke været skjult, så ingen kunne finde dem.

Med udgivelsen af bindene, der dækker udgivelser, trykt i årene 1970–1973, er der skabt sammenhæng i systemet fra 1967 til 1976, selv om man skal slå op i fem bind for at finde litteratur fra

Oversigt over dansk historisk bibliografi

Titel og trykkeår for bibliografien	periode	1	2	3
<i>Bibliotheca Danica</i> I–V (1877–1931)	1482–1830	x		
B. Erichsen og A. Krarup: <i>Dansk historisk Bibliografi</i> I–III (1917–1927)	{ 1831–1912 (1482)–1912	x		
H. Bruun og G. Simon: <i>Dansk historisk Bibliografi 1913–1942</i> (1966–1977), og H. Bruun: <i>Dansk historisk Bibliografi 1943–1947</i> (1956)	1913–1947	x	x	x
[lakune nr. 1]				
<i>Dansk historisk årsbibliografi</i> 1967, 1968, 1969. Ved Bente Pedersen (1972–1974)	1967–1969	x	x	x
Ann R. Welling og Erland Kolding Nielsen: <i>Dansk historisk Bibliografi 1970–1973</i> I–II (1993)	1970–1973	x	x	x
Ann R. Welling og Erland Kolding Nielsen: <i>Dansk historisk Bibliografi 1974–1976</i> (1986)	1974–1976	x	x	x
[lakune nr. 2]				
Ann R. Welling og John T. Lauridsen: <i>Dansk historisk Bibliografi</i> . Database	1990–	x	x	÷

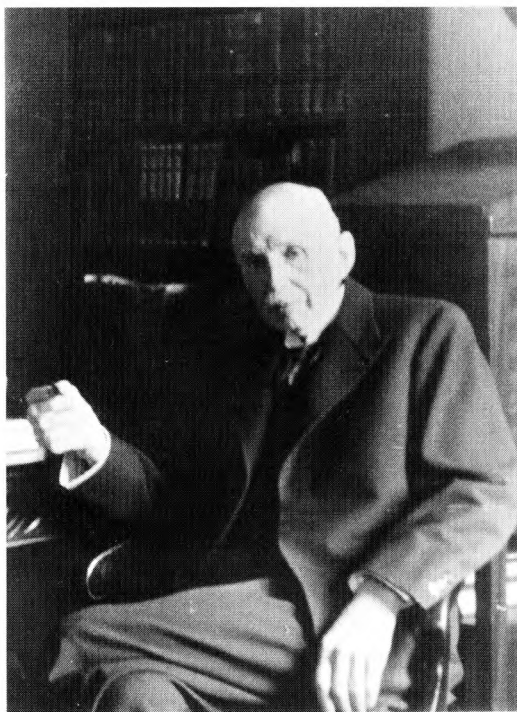
Anm.: 1 medtager bøger og andre selvstændige skrifter; 2 medtager tidsskriftartikler og artikler i bøger; 3 medtager anmeldelser.

denne tiårige periode (tre årsbibliografier, fireårsbibliografien 1970–1973 og treårsbibliografien 1974–1976). Da Ann R. Welling, der er forskningsbibliotekar på Det kongelige Bibliotek, efter afslutningen af arbejdet med perioden 1970–1973 har påtaget sig sammen med forskningsleder John T. Lauridsen fra 1990 løbende at indtaste Dansk historisk Bibliografi i en database (mere herom nedenfor), er der nu skabt så meget sammenhæng i systemet, at der kun står to store lakuner tilbage: udgivelser 1948–1966 og 1977–1989 er udækket, hvilket er alvorligt nok. Men før udgivelsen af de nu foreliggende bind og starten på den løbende database var det nærmest katastrofalt, da miseren voksede år for år.

Dansk Historisk Bibliografi 1970–1973 og 1974–1976 betragtes som sammenhængende – redegørelsen i indledningen til 1970–1973 om afgrænsningen dækker således også 1974–1976.² Udgiverne tilstræber at holde samme fornemme dækningsgrad, som Henry Bruun gjorde, hvilket betyder, at antallet af indførsler pr. årgang er steget i

forhold til *Dansk historisk Bibliografi* 1913–1942 og 1943–1947. Dog er det sidemæssige mindstekrav for, at en artikel kommer med, øget lidt. En bibliografi, der som *Dansk historisk Bibliografi* tilstræber at være rimelig komplet inden for de væsentlige historiske områder (jeg skriver udtrykkelig *tilstræber*, da ingen bibliografi af det omfang, som der her er tale om, kan være helt komplet), skal ikke bedømmes på, om historiske disputatser og artikler i de centrale historiske tidsskrifter er med, dette er en selvfølge, men på dækningsgraden i yderkanten.

Historikere har både i fortid og nutid haft mange muligheder for at få deres bidrag trykt. Her adskiller vi os fra mange andre faggrupper, der har langt færre publikationskanaler. I forrige århundrede benyttede mange skoleprogrammerne. Således foretrak den fremtrædende historiker Caspar Paludan-Müller at benytte Nykøbing Katedralskoles program til sin kendte Saxoartikel, selv om Historisk Tidsskrift stod i kø for at få artiklen.³ Senere opstod en række blandede kulturtidsskrifter, der



Balder Erichsen (1873–1946), historiker, forskningsbibliotekar. Udgiver af *Dansk historisk Bibliografi* indtil 1912. Foto: Det kongelige Bibliotek.



Alfred Krarup (1872–1950), historiker, forskningsbibliotekar. Udgiver af *Dansk historisk Bibliografi* indtil 1912. Foto: Det kongelige Bibliotek.

også indeholder meget historisk stof. Fra dette århundrede kan nævnes de mange byer, der udgav *Jul i NN købstad*, også heri findes mange seriøse artikler om historiske forhold. Lokalt er de amtshistoriske årbøger ikke længere ene på markedet. Snart sagt ethvert museum og enhver lokalhistorisk forening/arkiv med respekt for sig selv har startet eget tidsskrift. Der opstår stadig nye faglige særtidsskrifter.

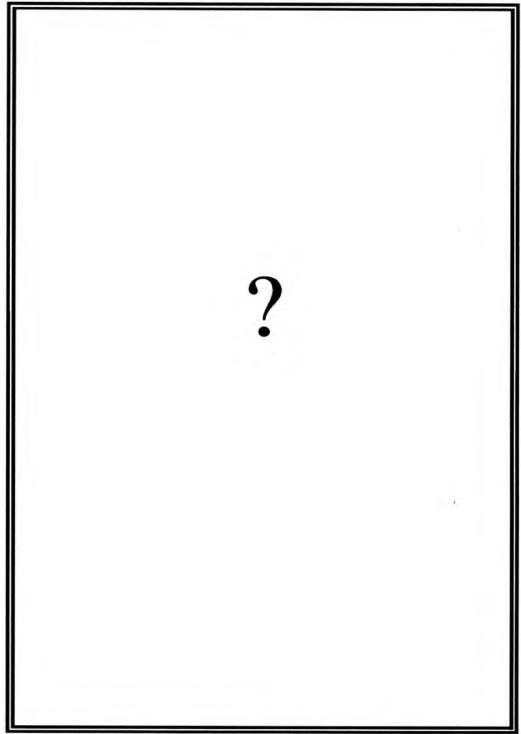
Listen over systematisk gennemgaaede tidsskrifter i *Dansk historisk Bibliografi* 1970–1973 II, s. 739–746, og 1974–1976, s. 448–457, viser en rimelig dækning, henholdsvis 390 og 371 tidsskrifter. Både typen »Jul i«, de egnehistoriske og museernes tidsskrifter er medtaget. Det samme gælder et meget stort antal faglige særtidsskrifter og virkelig mange udenlandske tidsskrifter, som kunne tænkes at indeholde

»dansk historie«. Ringest repræsenteret er tidsskrifter udgivet af uddannelsesinstitutionernes elevforeninger (gamle elever), som meget ofte indeholder længete historiske eller personalhistoriske bidrag. F.eks. er *Jonstrupbogen* alene om at repræsentere seminariernes mange tidsskrifter.

Dansk historisk Bibliografi 1970–1973 og 1974–1976 bringer som Bruun (Erichsen og Krarup i mindre grad) et stort antal artikler i samleværker og bøger. For at vende tilbage til festskrifterne, så kan man i *Dansk historisk Bibliografi* ikke blot finde festskrift til Povl Bagge fra 1972 (nr. 7940), men også samtlige artikler bortset fra Torben Damsholts artikel om de gode kejsere og den oplyste enevælde og Inga Flotos artikel om den tyske historiker Gerhard Ritters forfatterskab. *Dansk historisk Bibliografi* medtager nemlig dansk hi-



Henry Bruun (1903–1970), historiker, overarkivar. Udgiver af *Dansk historisk Bibliografi* 1913–1947. Foto: Rigsarkivet. Tage Ludvigsen.



Udgiver af *Dansk historisk Bibliografi* 1948–1966. Endnu ukendt.

storie, og udelader således danske historikers beskæftigelse med udenlandsk historie. Henvisninger gør det muligt at bevæge sig fra enkeltartikel til festskriftets hovednummer og fra hovednummer til samtlige artikler, der er registreret. Festskrifter til ikke-historikere kan også findes i *Dansk historisk Bibliografi*, men kun i få tilfælde de enkelte artikler. F.eks. er kun selve festskriftet og tre artikler medtaget for *Festskrift til Søren Holm på 70-årsdagen den 4. marts 1971* (DHB 70–73 nr. 8951). I hilsenen til nytestamentleren Bent Noack på 60-årsdagen i august 1975 var der ikke bidrag af relevans for dansk historie, men alligevel er festskriftet opført i bibliografiens meget store personalhistoriske afsnit (DHB 74–76 nr. 6236).

En af de stærke sider ved *Dansk historisk Bibliografi* 1970–1973 og 1974–1976 er, at der fortsat medtages hen-

visninger til et stort antal anmeldelser (over 1 side eller spalte). Og der stilles forhåbninger til, at den gode praksis vil blive fortsat i fremtiden, idet der i indledningen noteres, at anmeldelser af bøger fra 1967–1976 i tidsskrifter 1977ff. ikke er systematisk medtaget, da disse forventes samlet op, når *Dansk historisk Bibliografi* 1977ff. engang bliver udarbejdet. Anmeldere er i *Dansk historisk Bibliografi* 1970–1973 i modsætning til tidligere medtaget i navneregistret, hvilket er et fremskridt.

Welling og Kolding Nielsen har også adopteret det meget store inddelings-system, som forgængerne har skabt.⁴ Dette skyldtes praktiske fordele, når *Dansk historisk Bibliografis* enkelte dele skal anvendes sammen, men sikkert også, at *Dansk historisk Bibliografi* 1970–1973 og 1974–1976 har været under udarbejdelse i mere end to årtier. Så må man leve med den historiske ana-



De tre personer, der sørger for, at Dansk historisk Bibliografi fortsætter: fra venstre forskningsleder John T. Lauridsen, overbibliotekar Erland Kolding Nielsen og forskningsbibliotekar Ann Welling. Foto: Det kongelige Bibliotek 1995.

kronisme, at bidrag om sønderjyske forhold efter 1920 skal søges langt senere i systemet end tilsvarende nørrejske (f. eks. litteratur om Ribe og Århus stifter 1970–1973, s. 272ff., og om Haderslev stift, der omfatter området helt frem til Horsens' sydlige udkant, 1970–1973, s. 468ff.).

Enkelte ændringer har udgiverne dog tilladt sig. Arkæologi, som Bruun havde taget med, er igen udeladt, både af pladsmæssige årsager og fordi der fra 1974 udgives en speciel arkæologisk bibliografi (det sidstnævnte havde måske været et argument for at have medtaget arkæologien for 1970–1973). Derimod har man udvidet historien i »den anden ende« med hovedgruppen »Politiske bevægelser og partier«. Den meget store systematik, som fremgår af indholdsfortegnelsen, har både fordele og ulemper.

Den medfører, at de enkelte afsnit i bibliografien ikke bliver store og uoverskuelige. Til gengæld kan det undertiden være vanskeligt at gennemskue, under hvilken gruppe et emne skal søges (ofte vil det være en række grupper). Det er lidt ærgerligt, at udgiverne har givet afkald på at bringe en emneordliste til inddelingssystemet. Imidlertid kan man med stor fordel benytte »Alfabetisk nøgle til bibliografiens systematik« i Bruun 1913–1942 VI, s. 645–663 som hjælpemiddel også til systematikken i *Dansk historisk Bibliografi* 1967–1969, 1970–1973 og 1974–1976.

Enhver bibliografi indeholder trykfejl og inkonsekvenser, ligesom det ofte er taknemmeligt for anmeldere at anføre bidrag, som måske skulle have været med.⁵ Selv den grundige og omhyggelige Henry Bruun var på disse områder ikke

helt fejlfri.⁶ Tilsvarende findes naturligvis også i *Dansk historisk Bibliografi* 1970–1973. Stikprøver viser, at fejlprocenten ikke er for høj. Jeg vil undlade her at nævne eksempler, da fokusering på trykfejl ikke må overskygge glæden over, at det kæmpemæssige arbejde er udført til gavn for alle historikere. Det mest betænkelige er udgivernes indrømmelse af, at der under værkets omskiftelige tilblivelseshistorie muligvis er blevet nogle kartotekskort borte. Jeg har interviewet Ann Welling om problemet og forstået, at skaden ikke er af alvorlig karakter, men at hun af hensyn til sin »bibliografiske samvittighed« har følt, at det var nødvendigt at nævne det i indledningen.

Dansk historisk Bibliografi og nordisk komparation

I 1974 konkluderede daværende lektor ved Danmarks Biblioteksskole Erland Kolding Nielsen, at det danske historiske bibliografiske system internationalt set var både kvalitativt og kvantitativt fornemt. Nogle lande havde kun stærkt selektive bibliografier, og i forhold til de andre nordiske lande, der nok havde et nationalhistorisk bibliografisk system, havde de danske bibliografier langt større dybde.⁷

En forudsætning for Kolding Niensens karakteristik var, at det danske system blev komplet (eller snart blev det). På dette punkt så det noget bedre ud i 1974 end tyve år senere. Dengang var de løbende årsbibliografier blevet sat igang, ligesom der var blevet sat navne på, hvem der skulle udfylde den store lakune 1948–1966. Den 5. november 1971 havde Den danske historiske Forening taget beslutning om at iværksætte *Dansk historisk Bibliografi* 1948–1966 ved Karl Evald Kristensen og Erland Kolding Nielsen. Men projektet kom ikke længere end til planlægningsfasen. I 1994 er den løbende bibliografi ganske

vist igen kommet på skinner, men nu har man ikke blot det gamle »hul« fra 1948 til 1966, men også det nye fra 1977 til 1989, og der er mig bekendt ingen planer for udfyldningen. I de samme tyve år har man ikke ligget på den lade side hverken i det øvrige Norden eller i Slesvig-Holsten.

Svensk historisk bibliografi består foreløbig af følgende dele:

Dækningsperiode	Udgivere	Bibliografiens trykkeår
1771–1920	K. Setterwall, S. Ågren	1907–37 (optr. 1974)
1921–1935	P. Sjögren	1956
1936–1950	H. Bohrn, P. Elfstrand	1964
1951–1960	J. Rydbeck	1968
1961–1970	Marie Louise Bachmann, Yvonne Hirdman	1978
1971–1975	Marie Louise Bachmann m.fl.	1988
1976	Vuokko Venna-Hennig	1985

Det svenske system medtager forholdsvis langt færre indførsler end det danske, men det er mere overskueligt med seks store retrospektive bibliografier uden lakuner. Til gengæld er det knap 20 år bagud.

Norsk historisk Bibliografi består af:

1916–1925	årlige tillæg til Norsk Historisk Tidsskrift + 10 års register	reg. 1927
1926–1935	do.	reg. 1938
1936–1945	do.	reg. 1952
1946–1955	do.	reg. 1957
1956–1965	do.	1967
1966–1975	do.	1979
1976–1979	findes som laserudskrifter og på mikrofiche	

Ligesom den svenske er den trykte udgave af den norske historiske bibliografi ført frem til sidste havdel af 1970'erne⁸ (på mikrofiche til 1979), men den norske er meget vanskeligere at benytte, da

den består af årsbibliografier, hvortil der er udarbejdet tiårsregistre. Svein Tore Gjønnes har i 1988 gjort livet lettere for mange norske historikere ved at udarbejde en helt ny *Norsk historisk bibliografi 1916–1945*. Han har benyttet de tre ovennævnte tiårsbind, men antallet af indførsler er langt mindre hos Gjønnes end i forlæggene, så de gamle årsbibliografier med registre er ikke overflødiggjort.

Suomen Historiallinen Bibliografia med undertitlen *Finsk Historisk Bibliografi* indeholder følgende dele:

1544–1900	J. Vallinkoski, H. Schauman	1961
1901–1925	Aarno Maliniemi, Ella Kivikoski	1940
1926–1950	J. Vallinkoski, Henrik Schauman	1955–56
1951–1960	Paavo Lamminen	1968
1961–1970	Tuula Rantanen, Leena Pärssinen	1983
1971–1980	Tuula Rantanen, Raija Mankki	1988
[lakune]		
1986–1990	Kirsti Antin	1992

Det finske system er næsten ført up to date, der er kun en lakune for årene 1981–1985. Siden 1986 føres *Suomen Historiallinen Bibliografia* på edb. Udgivelser for årene 1986–1990 og 1991ff. findes også i deldatabasen *Hist i databasen *Kati*.⁹ Indførsel af ny teknik har således i Finland ført til, at papirudgaven af femårsbindet er kommet betydeligt hurtigere end tidligere. Samtidig ser det ud til, at det har betydet en udvidet dækning. Femårsbindet 1986–1990 indeholder betydeligt flere indførsler end tiårsbindet 1971–1980.

Vender vi os mod det allernærmeste sydlige udland, møder vi også en ajourført historisk bibliografi. Schleswig-Holsteinische Bibliographie, udgivet af det slesvig-holstenske landsbibliotek (indtil 1976 udgivet af Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte under titlen Bibliographie zur Schleswig-

Holsteinischen Geschichte und Landeskunde) indeholder følgende bind:

	indtil 1928	Bibliografi i Zeitschrift für Schleswig-Holsteinische Geschichte	
I	1928–1933	Volquart Pauls	1936
II	1934–1938	do.	1944
III	1939–1944	Olaf Klose	1954
IV	1945–1950	do.	1955
V	1951–1955	do.	1957
VI	1956–1960	do.	1968
VII	1961–1965	Olaf Klose og Horst Lüders	1973–74
VIII	1966–1970	Horst Lüders	1976–77
IX	1971–1975	do.	1981–82
X	1976–1979	do.	1985
XI	1980–1983	do.	1987
XII	1984–1986	do.	1989
XIII	1987–1989	do.	1991

Det slesvig-holstenske system består af 13 store retrospektive bibliografier og dækker hele perioden 1928–1989 uden lakuner af nogen art. Indførelsen af edb-registrering fra og med bindet 1980–1983 har ligesom i Finland intensiveret udgivelsen. For historikere, der beskæftiger sig med sønderjysk historie, kan den slesvig-holstenske historiske bibliografi i høj grad erstatte lakunerne i dansk historisk bibliografi.

For at vende tilbage til komparationen, så kan den trykte del af dansk historisk bibliografi stadig måle sig med den norske og svenske i dybde og for den norske vedkommende i høj grad også i anvendelighed. Derimod slår den finske historiske bibliografi og især den slesvig-holstenske den danske med flere længder i hurtighed.

Dansk historisk Bibliografi 1990ff.

Fremtiden for den danske historiske bibliografi er ikke længere kun et luftkastel.¹⁰ Bibliografien er blevet reddet ved, at Det kongelige Bibliotek, hvis le-

der heldigvis er belastet af en bibliografisk fortid, har taget bibliografien under sine vinger. Den historiske bibliografi er blevet en opgave for landets nationalbibliotek, hvilket er det eneste rigtige, da den ikke kan udarbejdes uden umiddelbar adgang til Det kongelige Biblioteks samlinger og hjælpemidler.

De første resultater af *Dansk historisk Bibliografi*s nye status foreligger allerede. Ud over færdiggørelsen af perioden 1970–1973 er det lykkedes for de to medarbejdere ved Det kongelige Bibliotek, Ann Welling og John T. Lauridsen, at holde trit med historikernes produktion siden 1990. Udgivelser efter 1. januar 1990 tages kontinuerligt ind i en database. I december 1994 var der indført godt 7.000 poster. Medens 1990–1991 er rimelig komplet, mangler der stadig mange tidsskriftartikler fra 1992–1993 og alle artikler fra 1994.

Det er i denne tid, at normen for dansk historisk bibliografi bliver lagt for fremtiden, og der er derfor brug for at holde fast i forgængernes dyder, selv om der også er brug for at tage stilling til, om alt skal fortsætte som hidtil. Jeg takker Ann Welling for, at hun har udleveret de interne arbejdsplaner for *Dansk historisk Bibliografi* 1990ff. til mig, således at det har været muligt at se udgiverne efter i kortene.

Oversigten over de systematisk gennemgæede tidsskrifter giver et indtryk af, at standarden fra *Dansk historisk Bibliografi* 1970–1973 og 1974–1976 er holdt. Listen omfatter ca. 375 tidsskrifter, årbøger og andre periodika. Tilvæksten af mange nye, specielt lokalhistoriske tidsskrifter og blade har ført til, at udgiverne er blevet mere tilbageholdende med at tage små artikler med. Der er sat en minimumsgrænse ved ca. 5 sider (det gælder dog ikke nekrologer), hvilket har ført til, at en række foreningstidsskrifter er faldet helt uden for bibliografien. Det gælder f.eks. Dansk slægtsgårdsforenings tidsskrift *Slægtsgården* og *Våbenhistorisk Tidsskrift*

(derimod medtages *Våbenhistoriske Årbøger* stadig).¹¹ Jeg håber ikke, at grænsen bliver overholdt slavisk, da der kan være vigtige artikler på mindre end 5 sider, som det kan være rimeligt at tage med, selv om det af hensyn til bibliografiens overskuelighed er nødvendigt med en sidetalsgrænse. Det skulle nemlig blive sådan, at forfattere skrev længere end nødvendigt for at komme med i *Dansk historisk Bibliografi*!

Selv om det i en database er muligt at løse den trykte bibliografis dilemma, at den skal vælge mellem 'tid', 'sted' og 'emne' i opstillingen, er det nødvendigt med en struktur også i en edb-baseret bibliografi. Ellers vil det ikke være muligt at få hoved eller hale i en litteratursøgning, og det vil ikke være muligt at adskille hovedplacering fra biplacering. De to bibliografer har udarbejdet en systematik med 19 hovedgrupper,¹² og mange poster i *Dansk historisk Bibliografi* 1990ff er forsynet med emneord. De har endelig brudt med Erichsen og Krarups gamle inddelingssystem, som vanskeligt lod sig overføre til edb, og som tiden også til dels er vokset fra. Det sindrige system med over- og underordning er blevet mere enkelt. Men bortset herfra har man lagt sig rimelig tæt op ad den gamle systematik, da *Dansk historisk Bibliografi* 1990ff. let skal kunne bruges sammen med de hidtil trykte bind.

Heldigvis ser det ud til, at *Dansk historisk Bibliografi* vedblivende medtager dansk historie i bredeste forstand. Man har ikke lyttet til dem, der foreslog, at *Dansk historisk Bibliografi* skulle udelade en række fagområder, der havde deres egne selvstændige bibliografier.¹³ Hvis det var blevet tilfældet, var historikerne blevet afhængige af eksistensen af disse særbibliografier. Hertil kom, at opfattelsen af, hvad der er historie, ville være forskelligt i de enkelte fagbibliografier og i *Dansk historisk Bibliografi*.

Den væsentligste anke imod *Dansk*

historisk Bibliografi 1990ff. er, at den ikke medtager anmeldelser, bortset fra anmeldelser der har form af debatartikler. Det er en væsentlig forringelse, som vil gøre brugsværdien af *Dansk historisk Bibliografi* langt ringere. Det er et alvorligt skår i glæden over, at *Dansk historisk Bibliografi* er kommet i gang igen. Jeg vil meget håbe, at udgiverne opgiver udeladelsen og vender tilbage til den hidtidige praksis. De har jo alligevel fat i tidsskrifterne! Man skal passe på ikke at forringe den historiske bibliografi, har den først fået en skavank, så får man den aldrig mere udbedret!

I modsætning til tidligere tiders årsbibliografier gør den nye teknik det muligt straks at kumulere indførslerne, så man ud over den løbende bibliografi snart får en retrospektiv bibliografi, der dækker flere år. Desuden har Det kongelige Bibliotek gjort det muligt for brugerne straks at få adgang til databasen. *Dansk historisk Bibliografi* 1990ff. findes som deldatabase i den såkaldte Rex2-base.¹⁴ I lighed med den øvrige Rex-base kan der i den indlagte *Dansk historisk Bibliografi*-delbase søges på forfatter, titelord, trykkeår, biograferet person, emneord samt klassifikation.¹⁵

Det er fint med databaseadgang til den løbende *Dansk historisk Bibliografi*, men det er endnu kun en adgang for de få. Det kræver modem, som endnu de færreste historikere og andre benyttede af *Dansk historisk Bibliografi* råder over. Desuden er databasen kun et råmanuskript. Indførslerne har endnu ikke fået en fast struktur, ligesom der mangler oplysninger om bibliografien opbygning og afgrænsning. Jeg håber, at udgiverne med mellemrum tager sig tid til at finpudse og redigere nogle års indførsler (f.eks. hvert tredje, fjerde eller femte år). Disse delbibliografier kunne man så gøre tilgængelige for en større del af historieverdenen enten på papir, som ikke behøver at være i allerfornemste udstyr, eller på diskette, se-

nere måske cd-rom. Både i Finland og i Slesvig-Holsten kommer de edb-baserede retrospektive bibliografier i fine trykte udgaver.

Fremtiden

Jeg vil på historikernes vegne fremkomme med tre store ønsker til fremtidens *Dansk Historisk Bibliografi*. *For det første* må man håbe, at det bliver muligt for Det kongelige Bibliotek og dets bibliografer at holde trit med de løbende udgivelser, og at man tager anmeldelserne med.

For det andet, at det bliver muligt at udfylde de store lakuner for perioderne 1948–1966 og 1977–1989. *For det tredje*, at man på et tidspunkt får udgivet hele den samlede *Dansk historisk Bibliografi* på nye, søgbare medier.¹⁶

Med hensyn til lakunerne, som man i årtier har overvejet at gøre noget ved uden at få spørgsmålet løst, kræver det en holdningsændring hos historikere og bevillende myndigheder. Den danske historiske bibliografi har, indtil den blev overflyttet til Det kongelige Bibliotek, været overladt til enkeltpersoner. Holdningen til bibliografisk arbejde har været en smule overbærende. Forskningsråd og fonde yder sjældent lønmidler til bibliografisk arbejde, fordi det ikke drejer sig om forskning. Forskningsrådene og de store fonde burde efter min mening tage *Dansk Historisk Bibliografis* færdiggørelse op som et satsningsområde. Det er virkelig værd at satse på udfyldelsen af de to store lakuner, det ville være en kæmpetjeneste for alle fremtidige forskningsprojekter, der har brug for at skaffe sig overblik over dansk historie i videste forstand.

Jeg vil foreslå, at Det kongelige Bibliotek, som har overtaget hovedansvaret for bibliografien, tager initiativ til at planlægge, hvordan de to lakuner kan udfyldes. Og hvorfor ikke tage munden fuld og forsøge at skaffe penge til begge

lakuner samtidig, så vil det virkelig blive et satsningsområde, og der kan skabes et »bibliografisk« miljø, som er forudsætningen for, at arbejdet kan sluttet hurtigere, end Henry Bruun ene mand kunne gøre.

Noter:

1. Claus Bjørn: Festskrifter – en tidens plage, *Fortid og Nutid* 1994, s. 74–75; Per Ingesmans, Jens Villiam Jensens og Jørgen Steen Jensens replikker *sst.*, s. 299–303.
2. *Dansk historisk Bibliografi* 1970–1973 var af anmeldere blevet kritiseret netop for den manglende redegørelse for systematik og afgrænsningskriterier: Per Deskov i *Fortid og Nutid* 33, 1986, s. 301, og Erik Alstrup i *Historisk Tidsskrift* 1988, s. 73.
3. Bjørn Kornerup: *Caspar Paludan-Müller. Et udvalg af hans optegnelser og breve* 2, 1958, s. 206.
4. Jfr. herom Erland Kolding Nielsen: *Dansk Historisk Bibliografi, Danske Opslagsværker*, red. Axel Andersen, 1974, s. 533–610. Om *Dansk historisk Bibliografis* systematik se desuden Harald Ilsøe: *Dansk historisk Bibliografi – fortid, nutid og fremtid*, *Fortid og Nutid* 34, 1987, s. 182–186.
5. Jfr. debatten/polemikken i forbindelse med *Dansk historisk Bibliografi* 1974–1976 i *Fortid og Nutid* 1986–1987 og *Historisk Tidsskrift* 1988.
6. Se Harald Ilsøes meget grundige og rosende anmeldelse i *Historisk Tidsskrift* 12. rk. 3, 1968–1969, s. 497–509.
7. Kolding Nielsen, *Dansk historisk Bibliografi*, s. 539f. (se note 4).
8. Den norske historiske bibliografi 1980ff findes tilgængelig i Universitetsbibliotekets database Ubu-bok (base-hist). I Sverige har man for nylig besluttet at udarbejde svensk historisk bibliografi og gøre den tilgængelig under databasen Libris/Stairs. Man vil begynde med de aktuelle udgivelser og derefter gå bagud indtil 1976. (Oplyst fra Universitetsbibliotekerne i Oslo og Lund).
9. Jfr. indledning til bind 1986–1990.
10. Jfr. diskussionen 1986–1988 (se note 5).
11. Fortegnelse over gennemgåede tidsskrifter indtil 9. december 1994 (Ann Welling og John T. Lauridsens arbejdspapir).
12. 12. udgave af *Dansk historisk Bibliografis* systematik, dateret 28. januar 1994 (Ann Welling og John T. Lauridsens arbejdspapir).
13. Jfr. Per Deskov i *Fortid og Nutid* 33, 1986, s. 300–303.
14. I Rex2-basen skrives: base 2 5 for at få adgang til søgning i *Dansk historisk Bibliografi*.
15. En oversigt over klassifikationen fås ved at skrive ?dhh.
16. Om overvejelserne herom jfr. Gunner Lind: *Dansk historisk arbejdsbibliografi*, *Fortid og Nutid* 34, 1987, s. 179–181. De tekniske muligheder for en elektronisk søgbar bibliografi er vokset betydeligt siden 1987.